

4. Климишин І. А. Фрагменти космології. Видання друге, доповнене. Івано-Франківськ, Видавець Третяк І. Я. 2012. – 124 с.
5. Осипов А. И. Путь разума в поисках истины / А. И Осипов. – 8-е изд., стер. - Краматорск: «Тираж - 51», 2009 – 386 с.
6. Оспанова Н. К. Антропный принцип з позицій палеонтологічних і біологічних даних // Труды Института геологии Академии наук Республики Таджикистан. Нов. Сер. Вып.8. Душанбе: Дониш, 2009. – с. 24 – 41.
7. Колтачихина О. Ю. Ж. Леметр та його теорія Великого вибуху (до 80-річчя створення) // Наука та наукознавство. – 2011. – № 2. – с. 143-155.
8. Українська правда//[http://forum.pravda.com.ua/read.php 2,211833017](http://forum.pravda.com.ua/read.php?2,211833017)
9. Буфеев Сергей. Почему православный не может быть эволюционистом // Шестоднев против эволюции. В защиту святоотеческого учения о творении. – Москва: «Паломник», 2000 – с. 233 – 276.
10. Цит. за: Тимофей, священник. Православное мировоззрение и современное естествознание. Уроки креационной науки в старших классах средней школы. – Москва: «Паломник», 2004 – 367 с.
11. Климик И. Антропный принцип во Вселенной: попытка православного осмысления // <http://www.bogoslov.ru/text/256660.html>
12. Морозова Е. Г. Действие антропного принципа в мироздании // <http://www.creationism.org/crimea/text/54.htm>
13. Росс Хью, доктор астрофизики. Астрономические доказательства существования библейского Бога // <http://www.scienceandapologetics.org/text/268.htm>
14. Шашкова Л. О. Антропна перспектива науки та її богословські інтерпретації // <http://www.info-library.com.ua/books-text-11398.html>
15. Гоманьков В. И. Антропный космологический принцип и христианский антропоцентризм // <http://www.synergia.ith.ru/kerigma/rek-lit/nauka/creat/stat/to>
16. Огінова І. О., О. Є. Пахомов. Теорія еволюції (системний розвиток життя на Землі): підручник. Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2011. – 540 с.
17. Сепетій Д. М. Психофізична проблема у сучасній філософії: дуалізм vs матеріалізм (лекції) // http://dsepetij.ho.ua/mind_body.htm

Чуйкова Олена Володимирівна - кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету.

УДК 314.156.(477)

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР НООЕТИЧНИХ ІДЕЙ: ПАСІОНАРІЙ, ЛЮДИНА ВИЖИВАННЯ (SURVIVALIST), “СОЛЯРИСТИЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО”, “НООЕТИЧНА ЛЮДИНА”, ХРИСТОПОДІБНА ЛЮДИНА (В. Ф. ВОЙНО-ЯСЕНЕЦЬКИЙ, А. ШВЕЙЦЕР) У ПОШУКАХ НООЕТИЧНОЇ “НОВОЇ ЛЮДИНИ”

В статті проводиться концептуалізація нооетичних ідей у вимірі антропологізму та соціальної філософії. З цією метою нами знайдена низка філософських образів-концептів з різних філософських та (біо)етичних концепцій. Так, ми звертаємося до особистості пасіонарія з однойменної концепції Л. М. Гумільова. Потім ми звертаємося до біоетичної ідеї співтовариства “людей виживання” (survivalist) відомого біоетика В. Р. Поттера. “Соляристичне співтовариство”, що забуло про головну ідею любові до людства та відповідальності, що завинило через конкретних людей перед людством в цілому, включає космічні, планетарні коннотації концепції ноосфери В. І. Вернадського та етичне звертання до людства А. Тарковського та С. Лема. В майбутнє відходять поодинокі христоподібні особистості накиталт А. Швейцера та В. Ф. Войно-Ясенецького, в яких ми зараз можемо бачити ідеал нооетичної “нової людини”.

Ключові слова: нооетика, ноосфера, пасіонарій, біоетика, “людина виживання”, “соляристичне співтовариство”, нооетична людина

АНТРОПОЛОГИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ НООЭТИЧЕСКИХ ИДЕЙ: ПАССИОНАРИЙ, ЧЕЛОВЕК ВЫЖИВАНИЯ (SURVIVALIST), “СОЛЯРИСТИЧЕСКОЕ СООБЩЕСТВО”, “НООЭТИЧЕСКИЙ ЧЕЛОВЕК”, ХРИСТОПОДОБНЫЙ ЧЕЛОВЕК (В. Ф. ВОЙНО-ЯСЕНЕЦКИЙ, А. ШВЕЙЦЕР) В ПОИСКЕ НООЭТИЧЕСКОГО “НОВОГО ЧЕЛОВЕКА”

В статье проводится концептуализация нооэтических идей в измерении антропологизма и социальной философии. С этой целью нами найден ряд философских образов-концептов из разных философских и (био)этических концепций. Так, мы обращаемся к специфическим особенностям пассионария из одноименной концепции Л. Н. Гумилева. Потом мы обращаемся к биоэтической идее сообщества “людей выживания” (survivalist) известного биоэтика В. Р. Поттера. “Соляристическое сообщество”, которое забыло о главной идее любви к человечеству и ответственности, которое виновно из-за конкретных людей перед человечеством в целом, включает космические, планетарные коннотации концепции ноосферы В. И. Вернадского и этическое обращение к человечеству А. Тарковского и С. Лема. К будущему относятся единичные христоподобные личности наподобие А. Швейцера и В. Ф. Войно-Ясенецкого, в которых мы сейчас можем видеть идеал нооэтического “нового человека”.

Ключевые слова: нооэтика, ноосфера, пассионарий, биоэтика, «человек выживания», «соляристическое сообщество», нооэтический человек

ANTHROPOLOGICAL MEASURING OF NOOETHICS IDEAS: SEARCH OF NOOETHICAL OF "NEW MAN". GRADATION OF CHARACTERS: PASSIONAIR, MAN OF SURVIVAL (SURVIVALIST), "SOLARISIAL ASSOCIATION", "NOOETHICS MAN", CHRISTIAN IMAGE MAN (V. PH. VOIYNO-YASENETSZKI, ALBERT SHVEICER)

In the article conception of nooethics ideas is conducted in measuring of antropological and social philosophy. To that end we are find the row of philosophical imaign-concepts from different philosophical and (bio)ethic conceptions. So, we call to the specific features of passionaire from of the same name conception of L.N. Humilev. Then we call to the bioethic idea of association of "people of survival"(survivalist) well-known bioethics of V.R. Potter. "Solarisial an association" that forgot about the main idea of love to humanity and responsibility, that is guilty through certain people before humanity on the whole, includes space, planetary connotations of conception of noosphere of V.I. Vernadskiy and ethic address to humanity of Andrey Tarkovski that Stanislav Lem. To the future lonely personalities of Christian imaigne behave like of Albert Shveicer that V.Ph. Voiyno-Yasenetszki, in that we can see the ideal of nooethics of "new man" now.

Key words: nooethics, noosphere, passionaire, bioethics, "man of survival", "solarisial association", nooethics of "new man"

Антропологічна проблема в сучасному світі є найактуальнішою та невичерпною на сьогодні. Пошук “нової людини” все частіше стає темою публіцистичних та наукових творів. Контекст з нооетичних ідей звужує коло пошуку “нової людини” та дає більш плідний та конкретний результат. Одним з таких прикладів є пошук людини в сучасному суспільстві консьюмеризму, що є предметом книги С. С. Хоружого “Фонарь Диогена” (“Ліхтар Діогена”), якого також хвилює тема співвідношення духу, душі та тіла з метою обоження людини. Антропологічну європейську кризу сучасності він досліджує в історико-філософській ретроспективі з метою знайти етичну людину, ісихастську людину, тобто святу [8]. Така мета також стоїть перед нами, але ми зосередимося на понятті “нооетичної людини”.

До цього часу в літературі не існує концептуалізації нооетичних ідей в антропологічному вимірі. Досі не прописаний тип “нової людини”, “нооетичної людини”, немає її сутнісних характеристик. Саме це здається нам основною проблемою і темою даної статті. В побудові цього типу ми відштовхуємося від ідеї ноосфери В. І. Вернадського та визнання ним людини як “нової геологічної сили Землі”. Також ми спираємося на ідею І. Канта “речь-у-собі”, “внутрішню людину” ап. Павла, концепт Соляриса А. Тарковського, “стадію дзеркала” Лакана, біоетичні ідеї В. Р. Поттера.

З метою описати всі конотації концепту “нооетична людина” ми робимо градацію понять, що так чи інакше ґрунтуються на концепції ноосфери В. І. Вернадського та християнських принципів, що поєднують розум та віру, милосердя, доброзичливе ставлення до людського тіла, життя та розвитку християнського духу всередині особистості.

Відтіняє названі принципи концепт пасіонарія, який нехтує життям заради здійснення ідеї. Відмовити пасіонарію в праві бути поряд з ідеями нооетики немає сенсу, тому що їх поєднує ідея

В. І. Вернадського ноосфери та уява про сучасне людство як “потужну геологічну силу, що впливає на ландшафт землі в планетарному масштабі” [5]. Попередником “нооетичної людини” є біоетична людина, “людина виживання” (survivalist), тобто така людина, що стурбована не здійсненням ідеї навіть ціною життя, як пасіонарій, а збереженням життя як такого, ідею якої започаткував біоетик В. Р. Поттер. Отже, через низку концептів ми поступово наближаємося до найбільш цілісного типу “нової людини” – нооетичної.

Той факт, що метою сучасної філософії є пошук нової людини – цілком логічна ситуація, тому що людина є традиційно виміром буття, є втіленням Бога, а також вона є “геологічною силою, що сьогодні формує планету”. Тому саме антропологізація багатьох дисциплін є необхідністю нашої сучасності. Інший бік сучасної антропологізації та пошуку нової людини полягає в специфіці сучасного світогляду та сучасного суспільства в планетарному масштабі. По-перше, йдеться про тотальну масовізацію як таку всього суспільного і культурного простору, по-друге, людина сьогодні, навіть якщо поодиноким, схильна (навіть не знаючи про це, чи несвідомо) належати до якогось співтовариства, організації, соціальної групи. Тобто навіть вкрай індивідуалістична або поодиноким людина все ж таки є колективною, соціальною, бо це планетарна особливість сучасності. Тому ми в нашій статті розглянемо і антропологічний аспект, і соціально-філософський у пошуку нооетичної “нової людини”. Саме тому ми будемо говорити про біоетику як напрямок, що організує “людей виживання” (survivalist) та про “соляристичне співтовариство”, що поєднує вчених із слабкою етикою.

Метою ноетики, матеріалістичної теології також є формування або знахідка вже існуючого прикладу людини нового типу – це всесвітньо відомий медик-філософ, віруючий протестант Альберт Швейцер. Це тип христоподібної людини-вченого, самовідданість якої притаманна йому органічно – так само, як Христу його воскресіння. Життя Альберта Швейцера – це живий приклад матеріалістичної теології.

Ще більш яскравим прикладом христоподібної людини є вітчизняний хірург-архієпископ православної церкви у смертельні для віри і церкви сталінські часи Валентин Феліксович Войно-Ясенецький. Саме за духовні подвиги медика та священника, страждучої людини, талановитого вченого та хірурга-практика він був визнаний святим під ім'ям святого Луки.

Приклад вчених, що завинили, показано в книзі та фільмі «Солярис». Така купа невдалих медиків та вчених вже відверто організована у «соляристичне співтовариство» обмежених власним егоїзмом вчених. В художньому варіанті таким є психоаналітик Кельвін, дружина якого покінчила життя самогубством, а також його товариш Гаспарян, провину якого показано у вигляді дівчини зі дзвоником. Таким чином, «соляристичне співтовариство» — це група вчених, що завинили й забули про це, і ця провина повернула їм немов би дзеркальне відображення гріха з несвідомого і примусила жити з ним кожного дня [4]. На сьогодні це найактуальніший метафоричний приклад живих згубних ситуацій, завданих вченими та медиками, що напряму відносяться до ідей ноетики. Отже, витиснена зі свідомості провина вчених, яку Солярис-ноосфера дзеркально відображав з їх несвідомого, поєднує їх у “соляристичне співтовариство” та повертає у ноетичне коло, що є одним з інваріантів дослідження ноетики.

Таким чином, інший варіант ідей ноетики — це христоподібний медик, філософ Альберт Швейцер. Медик-філософ, який в реальності творив матеріалістичну теологію, все своє життя присвятив наданню медичної допомоги чорношкірому населенню Африки, нібито спокутуючи провину жорстокого білого населення, що дешево та нещадно експлуатує ресурси Африки шляхом підтримки зuboжіння корінного населення континента.

Таким чином, ми бачимо, що чорно-білої, кардинальної опозиції в контексті ідей ноетики немає, тому що і в «соляристичному співтоваристві», і в самовідданих христоподібних людях є присутня одна тенденція – бути відповідальним за свої вчинки і нести благо всім живим істотам. Якщо вказана тенденція стане новою «геологічною силою», як у випадку з пасіонарями, то у людства є шанс на подовшення існування на планеті.

В історії збереглася ще одна спроба створити деяке співтовариство на основі принципів християнської моралі з метою припинення воєн на планеті та мирного врегулювання конфліктів – йдеться про неконфліктну політику американського президента Вудро Вільсона з ініціюванням ним співтовариством під назвою Ліга Націй [6]. Ця ініціатива проіснувала недовго і була визнана утопічною. Ця обставина також доводить, що хоча ми і живемо в епоху ноосфери, але далеко ще не є нооетичними людьми. «Даже такой выдающийся представитель католической мысли, как Пьер Тейяр Шарден, защищавший идею философии, ориентированной в будущее, не гарантировал наступление мистической точки «Омега». Он говорил: «Но также может быть, что по закону, которого в прошлом еще ничто не избежало, зло тоже в своей специфической, новой форме, возрастая одновременно с

добром, досягнет к фіналу своей высшей ступени. Нет вершин без пропастей» [7; с. 164]. Саме тому політична мрія про безконфліктне існування змінилася напрямком конфліктної конкуренції.

Ван Ранселлер Поттер також відноситься до цієї категорії ноетичних людей, тому що для нього твердження цінності життя є найголовнішою ідеєю. Він навіть запропонував новий тип людини й, відповідно, організацію, назва яких походить від слова “виживання” (survival).

На відміну від цього людина-пасіонарій зосереджена на досягненні мети, якоїсь ідеї навіть ціною життя: свого, дітей, інших людей. Але чи не нагадує таке ставлення до навколишнього середовища і себе самого вченого, що захоплений експериментом? Велика кількість учених, що обмежені добровільно у звичайних життєвих правилах заради науки, наукового експерименту, інноваційного відкриття є такими ж самими пасіонарями-самогубцями, екстремалами, як відомі історичні приклади з роботи Л. М. Гумільова. Отже, пасіонарність як екстремальна ознака притаманна колу вчених також, і вченого-пасіонарія можна віднести до “соляристичного співтовариства”, якщо цінність життя для нього нічого не варта заради приголомшливого результату експерименту [3].

Таким чином, концепція пасіонарності та концепція ноетики збігаються в ідеї, що людство стало «новою геологічною силою», що конструє по-новому поверхню Землі й, навіть, посягає на космічні відкриття. Але в іншому – у ставленні до цінності життя – вони кардинально розходяться.

Так, існують дві концепції, що вийшли з однієї ідеї ноосфери В. І. Вернадського: пасіонарності та біоетики, ноетики. Згідно пасіонарності, ідея, наприклад, загальної волі, виправдовує всілякі людські жертви, в тому числі, свого власного життя, або своїх нащадків, але ідея біоетики, а потім ноетики, говорить про зворотнє: що життя треба зберігати всілякою матеріальною та ідейною ціною. Для Альберта Швейцера йшлося про біологічне життя народів Африки, яких він лікував все своє життя і витрачав на це всі свої заощадження. Для В. Ф. Войно-Ясенецького йшлося і про біологічне, оскільки він був хірургом в області для простих людей, а також і про духовне життя, оскільки він прийняв сан священника. Тобто В. Ф. Войно-Ясенецький був універсальною людиною, що водночас рятувала дух, душу і тіло всілякої людини. Недаремно його після смерті віднесли майже до святого [1].

Полярність двох типів людини – з негативним зарядом енергії, для якої життя перед ідеєю нічого не варте, та позитивним, що є життєстверджуючим, етичним, завжди була притаманна суспільству, тому що і наявність, і відсутність екстремальної ознаки в генотипі людини було потрібно задля виживання етносу. Але в епоху постмодерну мета виживання вже давно змінена на мету збагачення, на втілення суспільства консьюмеризму, що також означає руйнацію людини як виду розумної людини. Тому Альберт Швейцер, який чесно збирав свої гонорари за книжки та лекції з метою відкрити за свій кошт безкоштовну медичну клініку в Африці для чорношкірого населення, зробив дійсно христоподібний вчинок серед кричущого капіталістичного збагачення заради збагачення. Філософи Західної Європи до останнього часу констатували лише те, що бачили вочевидь — людина як суб'єкт, як вид розумної, духовної, цілісної особистості стирається в умовах суспільства консьюмеризму, але запобігти цьому можна, якщо знайти “нову людину”, зробити нову антропологізацію та акцентувати її в сучасному суспільстві.

Про таку універсальність говорить ще Аристотель у своїй тріаді буття: потенційність – енергійність – наявність. Потенціал, талант людини часто буває духовно обумовленим, потім він набирає характеристик, що притаманні душі та наприкінці втілюється в соціальному бутті, входить в діалогічні стосунки з усім світом. Таке перетікання одного стану в інший властиве для цілісної людини, для гармонійного світу [1]. Не “картини світу”, які можна переписувати скільки заманеться, а світу як такого, справжнього, “сродного” всім. “Сродність” – це ідея вже Григорія Сковороди, так само як “соборність” – ідея релігійних російських філософів. Якщо кожна людина відчуває іншу не як фрагмент картини світу, не як засіб для реалізації своїх амбіцій, а як “сродного усім”, то цінність життя завжди буде пріоритетом.

На тлі таких христоподібних, святих людей, як В. Ф. Войно-Ясенецький, ми можемо вважати, що ноетична людина – це людина з “соляристичного співтовариства”, якій ще довго потрібно прямувати до христоподібної людини (Альберт Швейцер та В. Ф. Войно-Ясенецький), тому що коло наукових ідей біоетики та ноетики охоплює проблемний стан цивілізації людства та вченого як чинника сучасних проблем світового рівня. Саме тому, на жаль, поки що “ноетичною” людиною таких видатних особистостей, як Альберт Швейцер та Войно-Ясенецький назвати не можна. Але вони, безумовно, є орієнтиром для “соляристичного співтовариства”, що на сьогодні більш притаманний для терміну “ноетична людина”. Вони є метою, до якої ноетична людина повинна наблизитись.

“Соляристична людина” більш ноетична, тому їй потрібно виправляти свої помилки, змінювати власний світогляд, хоча б для того, щоб до цього його не призвів проти власної волі планетарний мозок (ноосфера) Солярис – це може бути більш болючий експеримент над вченим з “соляристичного співтовариства”. Таким чином, “ноетична людина” – це антропологічний вимір ноетики, але поки що реальні особистості більш заслуговують на “хриstopодібний” образ свого значення для людства. Недаремно В. Ф. Войно-Ясенецький сьогодні є визнаним вдячним людством святим Лукою. Він є духовно-практичним орієнтиром, тою “новою людиною”, про яку можуть мріяти інші вчені з ноетичного “соляристичного співтовариства”.

Таким чином, ми зараз робимо не ідеалізацію, а концептуалізацію поняття “ноетична людина”, і її головною рисою є все ж таки не тільки руйнівний, але й життєстверджуючий пафос. Поруч з пасіонарієм “ноетична” людина, безумовно, є життєстверджуючою як біполярна протилежність до негативного заряду ідейно-спрямованого пасіонарія, але ноетична людина робить помилки, що варті життя іншій людині, і почуття провини, що індуковане ноосферою-Солярисом, лише очищує горнило таких вчинків вченого з “соляристичного співтовариства”. Саме тому “ноетична людина” має пройти шлях, який зробить її в майбутньому “хриstopодібною” людиною. Про планетарність ноосфери (та пасіонарності з ноетикою) свідчить розмаїття релігійних напрямків: протестантизм Альберта Швейцера та православ'я В. Ф. Войно-Ясенецького. Тобто вони є розмаїттям духовно-географічних проявів нової людини з хриstopодібним наповненням.

Особливість таких особистостей міститься не тільки у поєднанні філософії з медициною, але й релігії з медициною. Саме останнє свідчить про живий сенс матеріалістичної теології, про необхідність слідувати за шляхом хриstopодібної людини. Християнська духовність не відкидає впливу таких особистостей як “геологічної сили Землі”, навпаки, такі особистості у важкі часи допомагають найдужче тій частині світу, яка страждає. Це Росія часів радянської влади, в якій жив В. Ф. Войно-Ясенецький та Африка середини ХХ століття, населення якої лікував Альберт Швейцер.

Спираючись на ідеї виживання сучасного людства, на відміну від людини споживання, утилітаризму та консьюмеризму, В. Р. Поттер у своїй книзі “Біоетика – міст у майбутнє” запропонував новий тип людини, яка сприяє виживанню людства, спираючись на християнські принципи співіснування, – це “людини виживання” (survivalist) від англійської survival “виживання”. Тобто йдеться про людину в біоетичному контексті. Це також «біоетичне співтовариство»: “...но также имеется и группа студентов, которая в качестве приоритетных проблем человечества, стоящих выше их личного материального благополучия, предпочитает достижение мира и выработку правильной политики для борьбы с загрязнением окружающей среды и бедностью. Они поступали в университет с целью обретения своей экологической ниши, своего места и пути в жизни, основанном на системе значимых ценностей. Я бы назвал их людьми, которые озабочены проблемой выживания человечества – survivalist. Такие люди не считают, что выживание человечества – миссия их жизни, однако, постоянно используют ключевое слово – уместность. Я полагаю, что в большинстве случаев термин «уместность» означает принадлежность одной или нескольких проблем к выживанию цивилизованного мира» [7; с. 164]. Дійсно, сьогодні ми бачимо немало кількості людей, що переймаються екологічними проблемами, тваринного світу та підходять до своєї діяльності розумно.

Але також може бути, що шарденівська «мистическая точка «Омега» – це саме та реч-у-собі, що відзеркалює подібно Солярису все зроблене людьми на доопрацювання і очищення від гріхів. Ми вже живемо в епоху ноосфери, але коли ми будемо жити в епоху ноетики? Коли такий механізм, як Солярис, відбудеться? Сьогодні такі особистості, як А. Швейцер і В. Ф. Войно-Ясенецький (св. Лука) знаходяться на такій недосяжній духовній висоті, що втискувати їх у рамки якого-небудь напрямку було б свідомством нашої самовпевненості й обмеженості, вченої упередженості, а в тому, що стосується особи святого Луки, то це було б просто блюзнірством.

Отже, зупинимось на тому, що ці особистості – орієнтир для майбутньої «нової людини» – «ноетичної людини». Сьогодні ми підходимо до стадії «соляристичного співтовариства», коли реч-у-собі, ноосфера, Солярис відзеркалює вчені гріхи їм особисто. Можливо, після цього прийде епоха хриstopодібних особистостей нахшталт В. Ф. Войно-Ясенецького, Альберта Швейцера та інших.

Водночас вітчизняний геніальний хірург-архієпископ застерезував від мрій про дивовижність святості, в своїй автобіографії він показує себе як звичайну страждучу біологічну людину. Пригадаємо вислів В. Ф. Войно-Ясенецького про те, що є святість, що такий стан можна досягнути не «дивовижним чином», а через поневір'яння біологічних людей. У передмові до його автобіографічної книги «Я полюбив страдание» написано наступне: «Святость ХХ века — это ежедневное мученичество» [2].

Таким чином, ми можемо показати антропологічний вимір нооетичних ідей як градацію типів “нової людини”, нооетичної. Представник “соляристичного співтовариства” – це сучасний вчений, або медик, що неретельно присвячував себе боргу, що завинив перед людиною. Вчений, який результат експерименту ставить вище за життя, є пасіонарієм, хоча і в науковому контексті, а також водночас є представником “соляристичного суспільства”.

На відміну від пасіонарія, що живе домінантою ідеєю над життям, нооетична людина, навпаки, найвищою цінністю вважає життя людини, життя як таке. Тобто у духовності й радості з приводу життя ним не відмовлено жодній живій тварині.

Ван Ранселер Поттер запропонував новий тип людини і відповідно, організацію, назва яких походить від слова “виживання” (survival) – це так звана “людина виживання” (survivalist), які зосереджені на проблемах бідності, екології, медицини світового рівня. Наприкінці, нооетичною “ новою людиною” хочеться вважати такі поодинокі приклади христоподібної людини, як протестант, філософ, медик Альберт Швейцер та православний архієпископ, геніальний хірург, вчений В. Ф. Войно-Ясенецький (св. Лука).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архиепископ Лука (Войно-Ясенецкий). Дух, душа и тело. — М.: Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 1997.
2. Войно-Ясенецкий В. Ф. Я полюбил страдание. — М.: Изд-во им. святителя Игнатия Ставропольского, 1999.
3. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. — М.: Логос, 1989. — с. 430.
4. Жижек Славой. Вещь из внутреннего пространства // Гендерные исследования, № 9 (1/2003): Харьковский центр гендерных исследований. — 346 с. — С. 211-253.
5. Запорожан В. Н. Нооэтика в этическом кодексе медицины XXI столетия. - О.: ОНМедУ, 2011. - 168 с.
6. Запорожан В. М. Шлях до нооетики. - О.: Одес. мед. ун-т, 2008. - 284 с.
7. Поттер Ван Ранселер. Биоэтика — мост в будущее. - Киев: 2002. - 216 с.
8. Хоружий С. С. Фонарь Диогена. Критическая ретроспектива европейской антропологии. — М.: Институт философии, теологии и истории св.Фомы, 2010. - 688 с.

Щудло Світлана Андріївна – доктор соціологічних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства, соціології та політології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

УДК 316.74:37

У ПОШУКАХ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті автор зіставляє державні та громадські механізми оцінювання якості освіти. Обґрунтовує необхідність доповнення державних механізмів, основними з яких є ліцензування та акредитація, громадськими механізмами, що передбачають оцінювання її якості такими суб'єктами освітнього простору, як студенти, роботодавці, незалежні професійні агенції та ін.

Ключові слова: освіта, якість освіти, суб'єкт освіти, освітній простір

В ПОИСКАХ ЭФФЕКТИВНЫХ МЕХАНИЗМОВ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье автор сопоставляет государственные и общественные механизмы оценивания качества образования. Обосновывает необходимость дополнения государственных механизмов, основными из которых являются лицензирование и аккредитация, общественными механизмами, предусматривающими оценку его качества такими субъектами образовательного пространства, как студенты, работодатели, независимые профессиональные агентства и др.

Ключевые слова: образование, качество образования, субъект образования, образовательное пространство

IN THE SEARCH FOR EFFECTIVE EVALUATION MECHANISMS OF HIGHER EDUCATION QUALITY

In article the author compares the state and public mechanisms for evaluating the quality of education. Justifies the need to supplement state mechanisms, the main ones are the licensing and accreditation, public mechanisms that provide for an assessment of its quality of such entities educational space as students, employers, independent professional agencies and others.

Keywords: education, quality of education, the subject of education, educational environment

Вітчизняна система вищої освіти впродовж останніх двадцяти років знаходиться в стані перманентних реформ, основна мета яких – підвищення якості освіти. Однак, виявляється очевидним, що тривалі освітні реформи у напрямку підвищення якості не дають очікуваного результату. Прагнення реформаторів залишаються не реалізованими, а у суспільстві зростає невдоволеність системою освіти. У такій ситуації суттєво втрачає і держава, оскільки освіта не дає очікуваного економічного ефекту, загострюється ситуація на ринку праці тощо. Описана ситуація актуалізує наукове осмислення існуючих та виявлення більш ефективних для сучасних реалій важелів забезпечення якості освіти.

Відповіддю на соціальний запит стало суттєве зростання уваги науковців різних галузей до проблеми якості вищої освіти. Так, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблеми якості освіти розкриває її філософські (В. Заболотний, В. Кремень, М. Матюшкіна, О. Субетто та ін.), управлінські (А. Алексєнко, В. Вікторов, А. Вроєїнстийн, С. Дорошевич, Л. Одерій, С. Плаксієв та ін.), правові (В. Кваніна, С. Куров, Т. Фролова) та педагогічні (В. Вербець, Ю. Єрастов, В. Курбатов, В. Осух, З. Ратайчак) та інші аспекти. Якість освіти як предмет соціологічного аналізу, який, на нашу думку, є найбільш системним, представлена незначним науковим доробком. До того ж, дослідники найчастіше лише дотично зачіпають проблему якості освіти, концентруючи увагу на окремих її виявах. У даному контексті найбільше нас цікавлять напрацювання з питання системи оцінювання якості освіти. Без знання того, яким є реальний рівень освіти, неможливо реалізувати ефективну освітню політику. Проведений нами аналіз виявив, що проблема оцінювання є однією з найбільш дискутованих стосовно якості освіти (С. Курбатов, К. Павленко, Є. Подольська, С. Садрицька, С. Терепищій та ін.).